

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar românesc independent din Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRATIA :
Strada Francisc Deák No. 2.
Telefon 10-02.
Manuscrisele nu se înapoiază.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE :
Apare de trei ori pe săptămână.
Pe o lună . . . . . 25 Lei
Pe un an . . . . . 260 Lei

REVANȘEI MAGHIARE

Nu mai poate fi nici o clipă o altă Austro-Ungarie. Căci și aceea care a fost, a fost clădită pe înconștiența timpurilor și pe ambiția coroanelor. S'a născut atunci când fările erau ale împăraților și ale regilor, iar nu ale popoarelor. Când neamurile erau turmele câtorva suverani și când încă adevărata suveranitate nu se născuse. Austro-Ungaria a fost creația utopică ce trebuia neapărat să se spulbere la cea dintâi adiere a suveranității naționale.

A trăit susținută de căsătorile domnilor și de pana de cocoș a celui mai strașnic jandarm de pe lume. Jandarmul unguresc a fost constituția țării, a fost legea, a fost regulamentul, cu un cuvânt a fost baza castelului de carton, care s'a numit odată Austro-Ungaria. A venit apoi marele cutremur și a năruit și castel și tronuri și ambiții îngropând pentru vecie pe jandarm sub ruine. Vremurile s'au schimbat. Și cu ele și mintea oamenilor. Sufletul crește în proporții neltechipuite; el își fabrică arme tot mai puternice și mai distrugătoare, tocmai ca să dovedească lumii că ori care ar fi puterea materiei, tot el va fi biruitorul. Clădiri noi se ridică, pe temelii de granit natural, pe suflet de popoare, iar nu pe ambiții de indivizi și pe pene de cocoș. Și dacă tunul a putut dărâma cetăți făcute din materii, el rămâne neputincios în fața zidurilor noi, făcute din sufletele popoarelor.

De aceea toate zvârcolirile Ungurilor ni se par plânsete de copil cărora li s'au stricat jucăriile. Lumea însă, ca și părinții, nu ține seama de toate capriciile copiilor și își vede de treburile sale serioase.

Iar dacă Ungurii se încapățânează în plânsetele lor ca să li-se dea îndărăt jucăriile, vor ajunge de vor plictisi pe cei mai mari și poate să mai capete și câte o urechială pârtească.

Nol însă îi chemăm la viață mai serioasă și-i sfătuim să se deștepte, dar nu în trecut ci în viitor. Deșteptarea în trecut nu poate fi decât sau moarte sau halucinații bolnave. Deșteptarea în viitor, adevărata deșteptare, înseamnă viață nouă, de libertate pentru toți și de înfrățire în nolle palate de granit. Îi sfătuim să se maturizeze și la minte și la apucături, căci jucăriile pe care le-au avut dela împărații Habsburgi s'au sfărâmat și nici nu mai are cine să construiască astfel de jucării. Și apoi e vremea de joc oare astăzi, când omenirea întreagă pare tot mai coaptă la cap? E oare vremea să mai umblăm după chimere și aventuri medievale, când carul cel mare al lumii merge spre o viață tot mai serioasă și mai firească? Cui îi închide Dumnezeu ușa, îi deschide o fereastră, spune o vorbă înțeleaptă și care ar putea să facă și pe Ungurii să se gândească.

Dacă pe drumul pe care ei se încapățânează a merge se vor lovi de uși ferecate, nu este oare neghioabă și caraghiozică, să dai cu pumnii neputincioși în aceste uși, când

poate s'ar găsi vre-o fereastră sau altă ușă deschisă? Să te mai gândești că tu, o mână de popor ungur, ori cât arsenal vei fi ascuns sub fabricile Budapestei, vei mai putea stăpâni milioanele de popoare, pe care le-au stăpânit împărații cu drepturi ce s'au năruit, nu este oare o ridicolă aspirație?

Cătuși dar alte uși, cari vă vor duce pe alte drumuri, căci porțile cele vechi s'au închis. Deșteptați-vă la vremuri noi ca să nu vi se zică vouă că ați rămas cei din urmă și tot copil. Aveți calități, cari stau însă îngropate sub rugina îngâmfării voastre, sub scoarța de obiceiuri cu care v'au îmbrăcat medievallii voștri conducători.

Căci oricât s'ar certa frații între ei, oricât veți căuta să-l învrăjbiți, nu uitați că sângele apă nu se face și că poporul românesc e tânăr și cu dor tot mai puternic de viață. Tot arsenalul vostru de fier și de venin se va nimici în fața suflului nostru.

Scuturați-vă puternic întreaga voastră ființă, ca să vă treziți la realitate, cu un ceas mai de vreme. De revanșă nu mai poate fi vorba decât atunci când ai ceva de revendicat. Și nu vedem ce ați mai aștepta dela noi? Să vă dăm îndărăt mâinile noastre ca să ni le legați tură în lanțuri? Să vă dăm pământurile noastre ca să-și înfigă iară pintenii în ele groșii și magnații voștri? Să vă lăsăm iarăși în ghiare pe țărani daco-romani peste care ați năvălit în vremuri de năvală?

Nu, gândiți-vă bine, nu se mai pot întoarce vremurile, cari deabia s'au menținut. Noi ne-am reluat în primire casele noastre, iar pe acelea pe cari le-ați clădit voi în orașe, tot din vloga noastră le-ați clădit. Suntem acasă dar la noi și vă rugăm să fiți cavilincioși. Puteți sta și trăi liberi și fericiți dacă ne înțelegeți și dacă vă dați seama că țara voastră nu poate fi mai mare decât drepturile voastre și decât nația voastră,
George Bota.

Curiozități.

La Hotin, la o fermă numită „Nevesto” s'a descoperit o nouă sectă religioasă așa zisă sectă erotică: Cultul acestei secte este desfrâu.

Propunem ca pe lângă revistele de educație: Pardon, Pijama, Revista Galantă, Tiribomba, Mișto, etc., să se mai înființeze una susținută de ministerul artelor ca organ oficial al acestei secte.

Improprietărea din comuna Rogoz

Ieri s'a prezentat din nou d-lui prefect V. Hodor, o delegație din comuna Rogoz în frunte cu părintele protopop I. Selăgean.

După cum am arătat într'un număr trecut, în altă comună, au rămas și aci mai mulți plugari fără pământ. Și ceea ce e caracteristic au rămas neimproprietări tocmai foștii luptători și acei cari n'au avut pământ, și s'au improprietărit alții, unii cari nici n'au fost militari și

unii cari au mai avut pământuri. În comuna Rogoz înainte cu 20 de ani fostul Ep. D. Radu a împărțit între țărani 300 jugăre de pământ arător și jumătate izlaz. Aproape fiecare familie din comună a muncit din locul de deal 2—3—4 jugăre de pământ, și cu toții au fost îndestulți. Odată cu reforma agrară s'a ordonat exproprierea terenului.

Cu 4 zile înainte de sosirea D-lui Mln. Constantinescu a eșit judecătorul de ocol la fața locului și cu 1—2 zile înainte a venit apoi inginerul să se facă măsuriturile. Hoțărârile s'au comunicat țărănilor abia acuma, ceea ce a turburat spiritele, deoarece pe baza unui tablou s'a făcut înțelegere între săraci și între bogați.

D. deputat Dr. Lazar va prezenta cererea comunei Comitetului Central din București. D-l Prefect a cerut plângerea lor în scris, și a promis că va interveni personal spre mulțumirea populației.

Improprietările sunt necesare și fericite, dar trebuie să albe trunchiul și rădăcina, altfel produc efecte negative. Rădăcina o cunosc aceia cari trăesc la fața locului, și nici decum domnii cari se deplasează pe lângă durne, numai ocazional — prin provincia Bihariei.

Trupa Teatrului Național din București la Oradea-Mare

În zilele de 12, 13 și 14 Noiembrie vine în orașul nostru trupa Teatrului Național din București pentru a da trei reprezentații în sala teatrului orașeneșc „Regina Maria”: „Hamlet” (12 Noiembrie), „Vlaicu Vodă” (13 Noi.) și „Malul Gârlei”, „Moartea lui Fulger” și „Arvințe și Pepelea” (14 Noiembrie). Trupa este pusă sub conducerea publicistului Ioan Marin Sadoveanu și este formată din următorii artiști: doamnele Constanța Demetriad, Ad. Mărculescu, Ec. Nitzulescu-Sahighian, Mya Niculescu, Ana Constantinescu și d-nii Ar. Demetriad, Ion Petrescu, Cr. Dușulescu, I. Dumitrescu, Gr. Mărculescu, N. Săvulescu, M. Constantinescu, Gh. Melișanu, I. Sahighian, M. Mateescu, N. Zirra, Gh. Conabie, N. Dușulescu, C. Emilian și Al. Amigdalis.

D. Negoescu, delegatul Teatrului Național va sosi peste câteva zile în localitate și se vor lua ultimele dispoziții pentru primirea demnă a artiștilor.

Comitetul compus din doamnele E. Horvath, Dr. Grădinaru și d-nii Col. Ioanid, Dr. Gh. Popa, Dr. Gh. Tulbure, Șt. Mărcuș a luat dispoziții pentru primirea în gară, la teatru și pentru masa și cartiruirea artiștilor. Biletele de vânzare la Librăria Românească din Parcul Traian 6, la Missir & Fii, Bulevardul Regele Ferdinand și la Cassa dela teatru.

Inceputul reprezentațiilor va fi la ora 8 seara precis.

Prețurile: Loja mare 294 Lei, Loja de rând 233 Lei, Loja în et. II 122 Lei. Fotoliu rând I—V 63 Lei, Scaun-rond rând I—VI 52 Lei. Scaun-jif 30 Lei. Balcon rândul I mijloc 26 Lei. Balcon rândul II mijloc 21 Lei. Balcon rândul I de lature 26 Lei. Balcon

Nerespectarea sărbătorilor creștinești de străini

Este vremea ca aceia cari au răspunderea să controleze în mod serios respectarea, zilelor de sărbătoare românești. Incât fiecare liber poate să-și cinstească legea sa, în primul rând țăraniul nostru credincios la biserica lui, trebuie să fie în libertatea drepturilor sale.

Firma de exploatare de păduri Grünstein & Co. a contractat cu sătenii din comunele din jud. Bihor Dămbrovița, Rogoz, Lupoae, Sâmbățaș și Săidabagiu purtatul lemnelor din comuna Dămbrovița Mică la gara Rogoz. Purtatul a durat vreo 2 săptămâni.

Firma a făcut plata muncii în ziua de 21 Octombrie a. c. În zi de Duminică, în comuna Giuta chiar pe timpul serviciului divin.

Întreprinderile trebuie să-și facă plata, Sâmbăta, și așa era în datoria firmei ca să plătească țăraniul Sâmbăta după masă, dar să nu-l adune într'o comună străină chiar pe timpul când trebuia să aducă mulțumită lui Dumnezeu și când ar fi trebuit să se roage, ca Cel de Sus să acopere țara noastră cu daruri în belșug cu înțelegere și pace.

rândul II de lature 18 Lei. Loc rez. de galerie 18 lei. Loc de stat în parter 8 Lei. Loc de stat la galerie 6 Lei. În care intră taxele legale și câte un leu de fiecare bilet afară de galerii pentru Societatea Artiștilor „Scena”.

Știri mărunte

Din Țară

— Studentul Cutieanu din Iași care cu ocazia solemnității redeschiderii Universității, a aruncat pe stradă un ou asupra prefectului de poliție Manciu, a fost condamnat de micul parchet la 5000 Lei amendă.

— Colonia Italiană din București a sărbătorit ieri la ora 1 Victoria dela Plave.

— Se zvonește că direcțiunile R. M. S. din Iași și Cluj vor fi desființate.

— În București se ține un congres al chiriașilor din toată țara.

— Românii macedoneni din București se agită și cer represalii contra grecilor din țară căci în Macedonia grecească grecii persecută pe aromâni, ba chiar comit și omoruri.

— Toți ofițerii de rezervă din întreaga țară sunt convocați pe ziua de 11 c. în București pentru a vota statutele „Uniunii ofițerilor de rezervă”.

Din străinătate

— Atașatul militar sârb din Sofia împreună cu ordonanța sa au fost răniți chiar în locuința lor de 3 indivizi necunoscuți.

— Guvernul englez este contra răsturnării dinastiei din Grecia.

— La Londra se va ține în curând o conferință pentru fixarea granțelor Irlandei.

— Oficiul guvernului bulgar crede că relațiunile dintre România și Bulgaria sunt „de bună vecinătate”.

— Pe ziua de 1 Noiembrie s'au desființat pașapoartele între Franța și Cehoslovacia.

— În mijlocul Mării Caspice a apărut o nouă insulă.

Un proces de omucidere

— Notarul comunei Uilak omoară cu un foc de revolver pe paznicul de noapte. —

Luni s'a început la tribunalul din localitate, procesul omuciderii din Uilak, care a avut loc la 25 Iulie. A fost ascultat criminalul Bugariu Gf., care, cu pometele obrazului pronunțate, cu ochii înfițiți, cu o privire crudă, gras, roșu, este tipul criminalului lombrozian.

Depoziția criminalului

Cunoscându-l pe Csiki (victima) ca om robust și neînțelegător, mi-am luat revolverul și m'am transportat la el pentru a-l face să predea efectele comunei. Csiki fiind în serviciul de noapte, ca straje, nu și-a împlinit datoria și s'a îmbătat adeseori, la crăsmă în loc să parcurgă comuna și să facă paza.

L'am găsit în grădina cu o secură în mâna stângă.

M'am apropiat de el și l-am luat la răspundere. Acesta însă, în loc să răspundă, a ridicat secură spre mine. În momentul acela, revolverul pe care l-aveam în mâna, a luat foc și l-am omorât. Povestește apoi amănunțit cum a avut loc crima.

Cum s'a întâmplat omorul

Marți s'a continuat procesul. Medicii cari făcuseră constatarea declară că împușcarea s'a făcut foarte aproape.

E ascultat L. Păpal care a însoțit pe notarul criminal și prin urmare a fost martor ocular.

Era pe la ora 11 noaptea, spune martorul. D-l notar mi-a spus să mergem acasă la Csiki ca să luăm efectele comunei cari erau la el.

Am bătut, dar Csiki n'a vrut să deschidă. Atunci d-l notar a tras un foc de armă, spunându-i să deschidă că-l omoară. Am spart ușa bucătăriei și de aci am forțat ușa ca-

meri. Csiki cu mâna dreaptă ținea zăvorul iar cu cea stângă în care avea un topor, proptea ușa. Când a văzut că ușa cedează a început să învârtă toporul apărându-se. Eu l-am făcut atent pe d-l notar să se ferească. În intervalul acesta Csiki reuși să iasă afară și fugi în fundul curții. S'a luat după el d-l notar și când a ajuns la doi pași de el a tras și l-a omorât. În timpul acestei scene eu eram în ușa bucătăriei.

M'am apropiat. D-l notar a spus că el astupă cu mâna rana iar eu să susțin pe rănit. Am văzut însă că e mort.

După aceea d-l notar a adus o secură și a pus-o lângă mort, spunând să nu se atingă nimeni că e o dovadă că cu ea a vrut să-l omoare.

Am plecat de-acolo împreună cu d-l notar și ne-am îndreptat spre cărciumă.

În drum am găsit doi jandarmi cărora le-am spus că d-l notar a omorât pe Csiki. Ne-am întors cu toți la victimă.

După aceea declară că Csiki a fost bătut de notar, cu un par, cu trei zile înainte.

Procesul continuă.

Doriți să vă

aprovizionați estin cu albituri și ciorapi? Incercați odată la

Bermann

Pasajul „Vulturul Negru”

Instituțiile sanitare-veterinare din Oradea-Mare

In ședința din urmă a comitetului administrativ ordănesc d. medic veterinar primar Hașș a citit un bogat și amănunțit raport asupra situației în care se găsește instituțiile sanitare veterinare ale acestui oraș.

Vom extrage din acest raport de interes public următoarele:

Începând cu abatorul și sfârșind cu cimitirul de animale toate acestea sunt un focar mai de grabă de propagarea boalelor dela animale la om decât de prevenirea și apărarea oamenilor.

Abatorul este așezat într'un teren insalubru din cauză că de jur împrejur terenul este acoperit cu mari depozite de gunoi. Mirosul gunoierii este ușor atras de carnea proaspătă făcând-o aproape improprie consumației, iar muștele servesc de agenți activi ai murdăriei și boalelor contagioase.

La abator, pentru mărirea capacității lui s'a transformat o porțiune din fostul grajd pentru animale în o sală pentru sacrificarea animalelor mici.

Această sală a fost așa construită, că nu corespunde nici pe departe scopului pentru care s'a făcut.

Tevele pentru aducerea apei sunt înguste din care cauză debitul de apă este mic.

S'a făcut intervenții atât personal cât și prin raport ca să se ia măsurile de îndreptare, dar toate acestea au rămas zadarnice. Din cauza perpetuării acestui neajuns va fi nevoie ca această sală să fie abandonată, nefiind proprie scopului pentru care s'a construit. Fosta sală pentru animale mici, s'a transformat pentru sacrificarea animalelor mari, punându-se din cele 10 aparate de ridicat numai 7 și din care după o zi de folosință unul s'a și stricat.

Repararea locuinței medicului veterinar dela abator începută în luna Maiu nici acum nu este pe deplin

terminată cu toate intervențiile personale ce s'au făcut, din care cauză orașul a fost nevoit să suporte plata lunar a unei camere la hotel Palace, plus plata transportului cu trăsura medicului veterinar, care se ridică lunar la suma de 3200 Lei.

Cimitirul de animale este un alt focar de infecție din cauza primitivității în aranjarea lui. Despre acest lucru s'a făcut un raport detaliat încă din ziua de 22 Ianuarie a. c. sub No. 19 către consiliul orașului, în care s'a arătat toate lipsurile de care suferă precum și soluția ce trebuia luată pentru ameliorarea acestei stări. Dar și în această chestiune raportul nostru nu a fost norocos.

D-l medic veterinar propune ca terenul din jurul abatorului să fie arat și cultivat, ca gunoierii să fie depărtate, ca să se edifice construcții după propunerile medicului veterinar și ca în baza raportului din Ianuarie să se construească noui cușce pentru câinii prinși. Azi sunt 4-5 câini laolalt. Un birou nu există unde să se fină evidența, nu este o masă pentru autopsie; în general întreg aranjamentul este cât se poate de primitiv.

Din Aprilie până în 31 August orașul a încasat în 2% suma de aproximativ 544,000 Lei, asupra vânzărilor la târgul de vite, care este destinat pentru abator, cimitirul de cadavre și târguri. Este deci justificată cererea medicului veterinar primar și din acest punct de vedere.

În zilele acestea un aparat era să lovească pe un măcelar în cap, deci d. Primar, care știm că a luat dispoziții în această privință, va face bine în interesul populației, dacă va constrânge organele respective, la executarea urgentă și strictă a ordinelor emantate.

FABRICA DE PĂLĂRII „METEOR”

PASAJUL VULTURUL NEGRU

Transformă cu mult gust tot felul de pălării de dame și pălării bărbătești.

Comenzile se primesc la „Erzsébet” Salon de pălării, 10

INFORMAȚIUNI

La Librăria Românească din str. Parcul Traian No. 6 a sosit un transport de tablouri în culori, reproduceri după pânzele cele mai celebre ale celor mai de seamă pictori mondiali. Dat fiind că comanda s'a făcut direct dela sursă, prețurile cu cari s'au pus în vânzare aceste tablouri sunt foarte avantajoase.

D. Prefect al județului v. Hodor a ținut un contral oficios la Prim-pretoratul din Ceica și Salard.

Schrunk By Perless London

au sosit

stoife engleze speciale la
HACKMAYER
croitor bărbătesc
Strada Avram Iancu No. 2

D. Pref. de Poliție A. V. Catana a cerut audiență la D. Prin-ministru I. C. Brătianu și a plecat pentru câte-va zile la București.

Artibus. Comisia financiară a orașului în ședința de ieri, s'a ocupat cu reluarea palatului Artibus. D. Ciuntu, directorul Băncii Naționale, a spus că este absolută nevoie de un palat cultural în orașul nostru, însă „Artibus” așa cum s'a edificat nu corespunde. Pare o baracă care strică și efectul celorlalte clădiri din împrejurimi. Propune să nu se cumpere această clădire ci să se dărâme. Comisia a hotărât să nu se cumpere.

JULIU GERGELY

CROITOR CIVIL ȘI MILITAR

Mare magazin de rechizite
UNIFORME ȘI CHIPIURI

Oradea-Mare, Bul. Reg. Ferdinand, 55

Falimente. Criza de numerar și-a început ravagiile. Două firme din localitate firma Filip și Cohn din str. Cuza Vodă și firma Ștefan Mogyroși din Tinca și-au declarat insolvența, din cauza lipsei de bani.

Leiul a fost cotate ieri la Paris cu 8.25. La Zürich a fost cotate cu 2.70.

Contra alcoolului. D. prefect V. Hodor a trimis o circulară tuturor primărilor din județ, ca să facă o revizie a brevetelor de cărciumă, fiindcă în timpul din urmă cărciumele s'au înmulțit prea mult la sate, influențând dăunător viața morală a sătenilor.

ULTIMA ORA

București. — În ședința din 5 Noembrie a Senatului Mitropolitul primat Miron Cristea a ținut o importantă cuvântare contra alcoolului, spunând că alcoolul constiue un mare pericol pentru poporul nostru. În ultimul timp s'au deschis câteva mii de cărciume pe la sate când tocmai trebuiesc închise cam atâtea. A citit apoi declarația Sf. Sinod în care se arată acest pericol.

București. — Taxele vamale au fost reduse simțitor la unele mărfuri.

Luni seara la orele 6 s'a inaugurat noul cazan Baloc Wilker comandat de uzina noastră, electrică din Viena, pentru completarea rezervelor de lumină și descărcarea uzinei. Cazanul are 250 mp. suprafață de încălzire. La solemnitate au luat parte Primăria orașului Direcțiunei uzinei, inspectorul cazanelor Cherciu și presa. Ca primul a luat cuvântul dl. Primar Dr. Bucico care a accentuat că curentul este scump, dar populația poate să aibe asigurarea că va avea lumină întotdeauna. Dl. Dir. al uzinei Ing. Bazili a slevat greutateile cari le-a avut cu luminatul orașele Timisoara, Clujul și Sibiu, unde zile întregi populația a stat în întunec: fie că turbinele au avut vre-un defect, fie că motoarele s'au defectat. După solemnitatea s'a dat o mică agapă la care au luat parte d-nii. Dr. Bucico, Bazili, Dr. Mangra, Benedek, Pásztor, Moșkovits Josif și Miksa, Romul Barbu, Köszeghy, Cherciu, Dr. Kelen și alții.

Joi 8 c. la ora 12 are loc sfințirea și inaugurarea școlii profesionale cu internat înființată de direcțiunea generală a poștelor în localul palatului poștelor.

Spălătorie chimică

Edificiu Bazar. Partea spre teatru

Primesc tot felul de haine — rufărie, pentru curățit chimic. Călcatul hainelor se face imediat

Samuil Borgos

Deraieri. Astă noapte a avut loc deraierea unui tren de marfă între gara Jidani și prima stație de lângă Carei-Mari. S'au răsturnat 3 vagoane de marfă și s'au sfărâmat. Această deraere s'a întâmplat din cauza acului care era gr.șit întors. S'a făcut transbordare. Trenul personal a sosit cu 2 ore întârziere. N'a fost nici o victimă.

Cumpărați dela producători!

Industria Textilă de Lână

S. A.

Bulev. Regele Ferdinand No. 13

Depozitul tuturor produselor :- din fabrică. :- Vanzarea pe lângă prețuri de fabrică riguros fixate.

Telefon 16-63 Telegrama: FONAL

Căutam corespondenți în toate orașele din județele Bihor, Sătmar și Sălaj.